

Den danske hær den 9. april 1940 , Tillæg til del 2

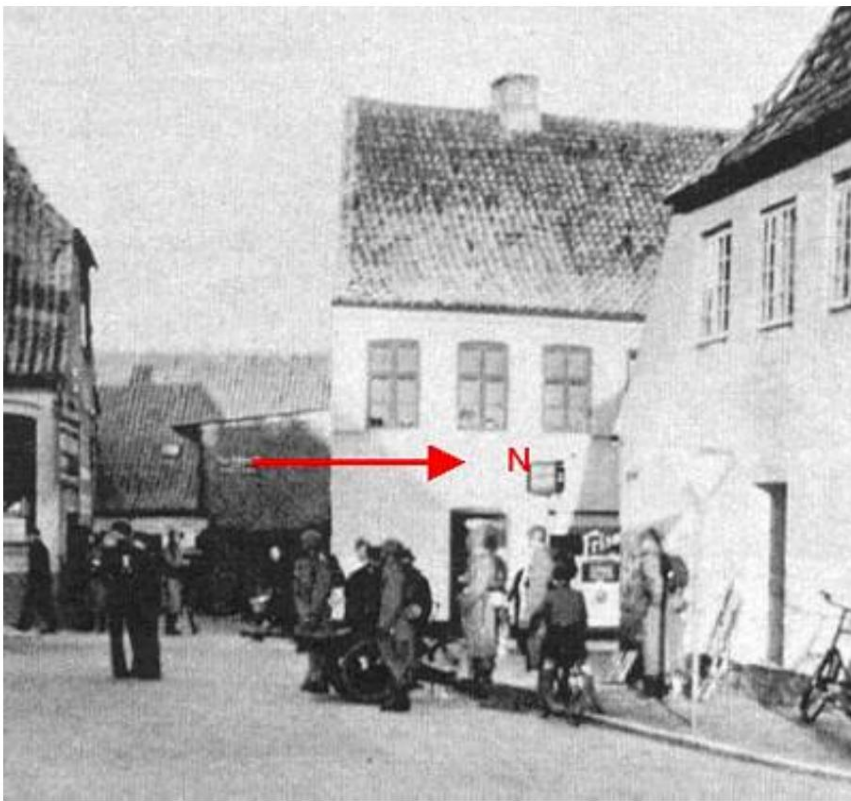
Introduktion

Efter udgivelsen af del 2 i serien om *Den danske hær den 9. april 1940* , har jeg kunnet få yderligere oplysninger om kampene i Sønderjylland.

Haderslev - Additional information

Tyske kampvogne under beskydning fra 20 mm autokanoner bag afspærringen i Sønderbro Gade, Haderslev. Malet af Th. Toft Andersen (Fra Kilde 2) 1).

37mm panserværnskanon i Haderslev. Fra kilde 2.

Maleriet, der er lavet efter oplysninger fra øjenvidner, viser vejspærringen lavet af dumpevogne og de to danske autokanonsektioner.

Autokanonerne skyder mod de tyske kampvogne (ankommer sydfra), set i baggrunden af maleriet.

Mellem autokanonerne og de tyske kampvogne er 37 mm panserværnskanon (set lige foran den førende kampvogn), placeret på hjørnet af *Sønderbrogade* og *Hertug Hansgade*.

Billedet er taget fra *Hertug Hans Gade*, med *Sønderbro Gade* markeret med den røde pil.

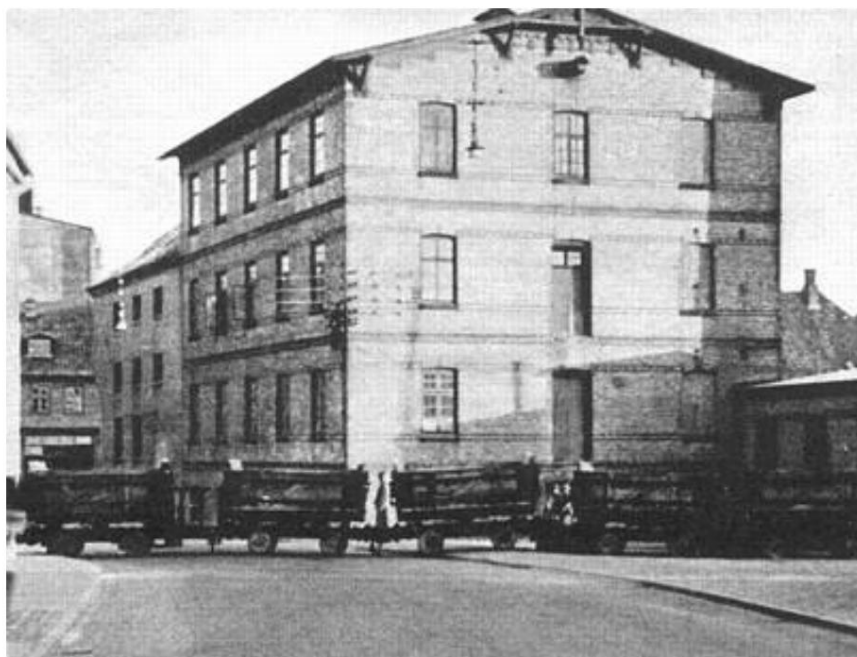

Den 37 mm panserværnspistol bragt tilbage til stedet for kampene.

hr. Bertel Lygum Berthelsen - danner menig 391/Berthelsen - i nutidens (1990) omgivelser [2](#).

På grund af forskellige byudviklinger i *Haderslev* siden 1940, er det ikke muligt at matche scenen nøjagtigt.

På trods af, at han blev ramt fem gange - i højre fod, hånd, lår og albue (af maskingeværkugler), og i højre skulder (af en 20 mm panserpiercing granat) - genvandt Berthelsen sit helbred efter tre måneder på hospitalet.

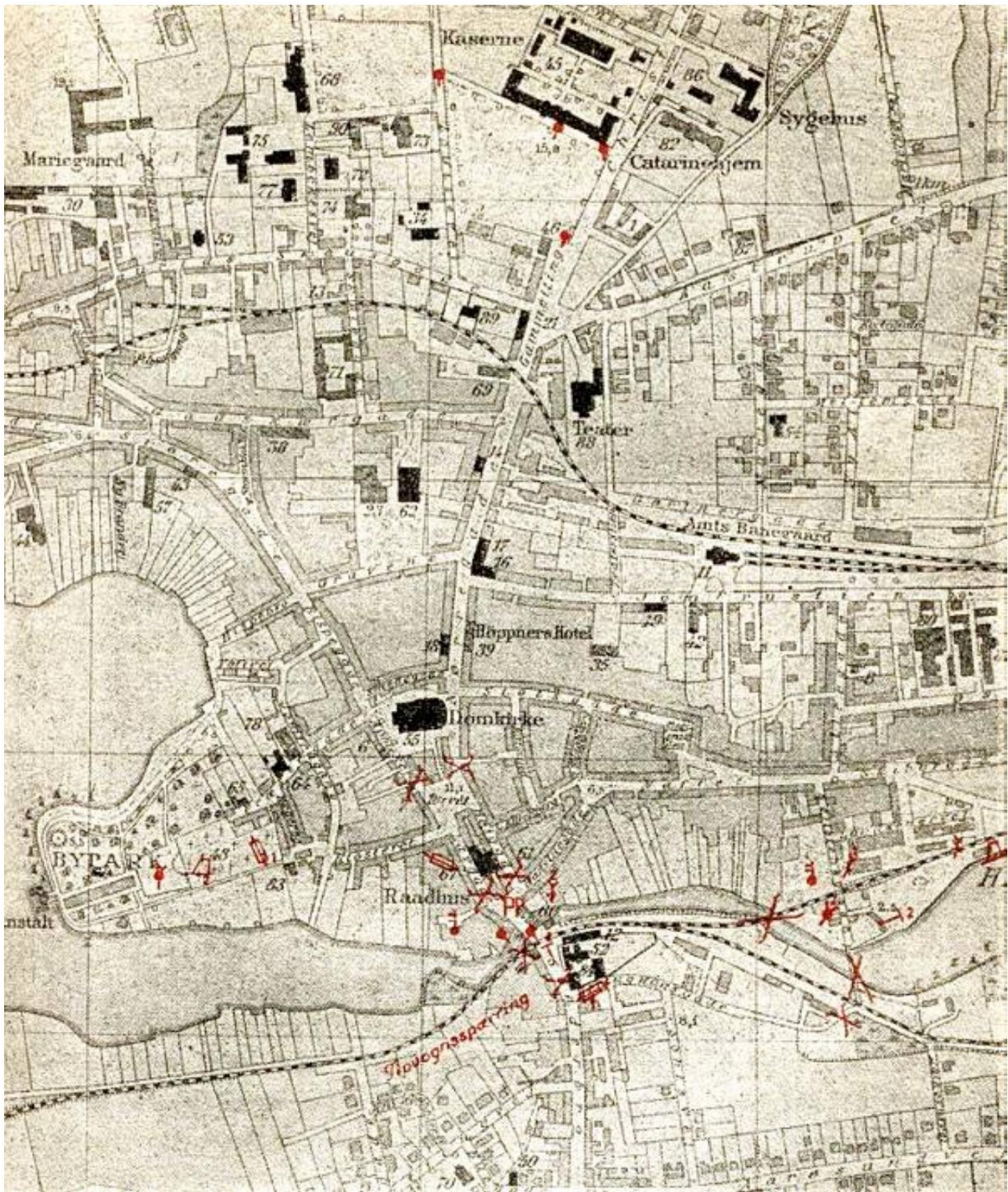
Spærringen på Sønderbro Gade (set fra syd), få minutter før kampene. Fra kilde 2.

Panserværnssektionen bestod af: Cornet Vesterby (sektionsbefalingsmand), 305/Hansen (skytte), 391/Berthelsen (læsser), 308/Bonde og 313/Hansen (ammunitionsnumre) [3](#)). Sektionschefen og skytten alvorligt sårede; sektionschefen døde næsten øjeblikkeligt, hvorimod skytten døde af sine sår på hospitalet senere samme dag. De tre andre overlevede, men blev alle såret.

Panserværnspistolen deaktiverede to tyske kampvogne og blev senere smadret af en anden kampvogn. Trods sine sår blev 391/Berthelsen ved pistolen og slap heldigvis selv fra at blive smadret, da pistolen blev kørt over af en tysk kampvogn.

Positions in Haderslev April 9 th, 1940

(fra kilde 2)

Hver firkant er cirka 500 x 500 meter.

Regimentskommandopost

Bataljons Kommandopost

Kompagnichef

Sektion, med let maskingevær

Sektion, med let maskingevær (i stativ)

Vagt eller enlig soldat

Mellem maskingeværsektion

Mellem mørtelsektion

37 mm let anti-tank kanon sektion

20 mm autokanon sektion

Vejspærring

Bemærk: En figur bag et symbol beskriver antallet af våben.

Hold op med ilden

Oberst A. Hartz (med stålhjelm og stok) forhandler med general Wittke, omgivet af forskellige stabsofficerer 4).

Omkring kl. 08.00 nåede nyheden om regeringens beslutning om at indstille al modstand oberst A. Hartz, kommandørofficer for Det 2. Regiment, telefonisk.

Et hvidt flag af våbenhvile blev vist, og ilden stilled. Oberst Hartz blev derefter ført til det tyske hovedkvarter, hvor han forhandlede våbenhvile med den tyske general Wittke, sandsynligvis chefen for den tyske 170. division.

På vej til forhandlingerne så obersten den enorme tyske kolonne standset på vejen syd for Haderslev, og kolonnen præsenterede ideelle mål for artilleriild. Som nævnt i del 2 var 1. batteri af 3.st artilleribataljon i position nord for Haderslev. På grund af tåge var det dog ikke muligt at observere mål syd for Haderslev, og det er besluttet ikke at bruge kanonerne mod den sydlige del af byen. Batteriet havde følgende ordre til kun at dække styrker, der trak sig tilbage fra *Haderslev*.

Efter slaget - danske soldater ved vejspærringen i Sønderbro Gade, passerer menig 108/Hansen, der blev dræbt under betjening af en 20 mm autokanon, hvoraf den ene ses til højre. Fra kilde 2.

At Haderslev Barracks

Da bataljonen rejste tidligt om morgenen, blev en mindre styrke efterladt på Kasernen med oberstløjtnant HC Hansgaard i kommando. Mens vilkårene for våbenhvilen blev forhandlet, gik den tyske kolonne igennem vejspærringen ved Sønderbrogade og fortsatte deres march. Nyheden om våbenhvilen var dog ikke nået frem til tropperne, der bevogtede kasernen.

Danish soldiers at Haderslev Barracks, April 9th, 1940. Fra kilde 3.

Mens resten af bataljonen indtog stillinger i den sydlige del af Haderslev, havde Kasernen været scene for travle aktiviteter.

Et antal civile lastbiler blev modtaget i henhold til mobiliseringsinstruktionerne og brugt til at motorisere regimentets forsyningsenheder.

Forsyningskolonnen forlod Kasernen kl. 07.30, kl. tog stilling i Vesterskov (nord for byen).

*Udsigt mod syd fra Kasernen.
Fra kilde 2.*

Oberstløjtnant Hansgaard havde få minutter forinden modtaget ordren (fra Jydske Division) om at indstille ilden og da kampene omkring Kasernen begyndte, var han ved at køre frem til oberst Hartz, for at aflevere beskeden. Samtidig forsøgte personalet at nå oberst Hartz ved at ringe til forskellige butikker ved siden af regimentets kommandopost.

Kasernen lå ud til hovedvejen mod nord (til Kolding). (Se kortet over byen for at se placeringen af Kaserne - *Kaserne*, på dansk.

De civile på billedet lytter formentlig til kampene i den sydlige del af byen.

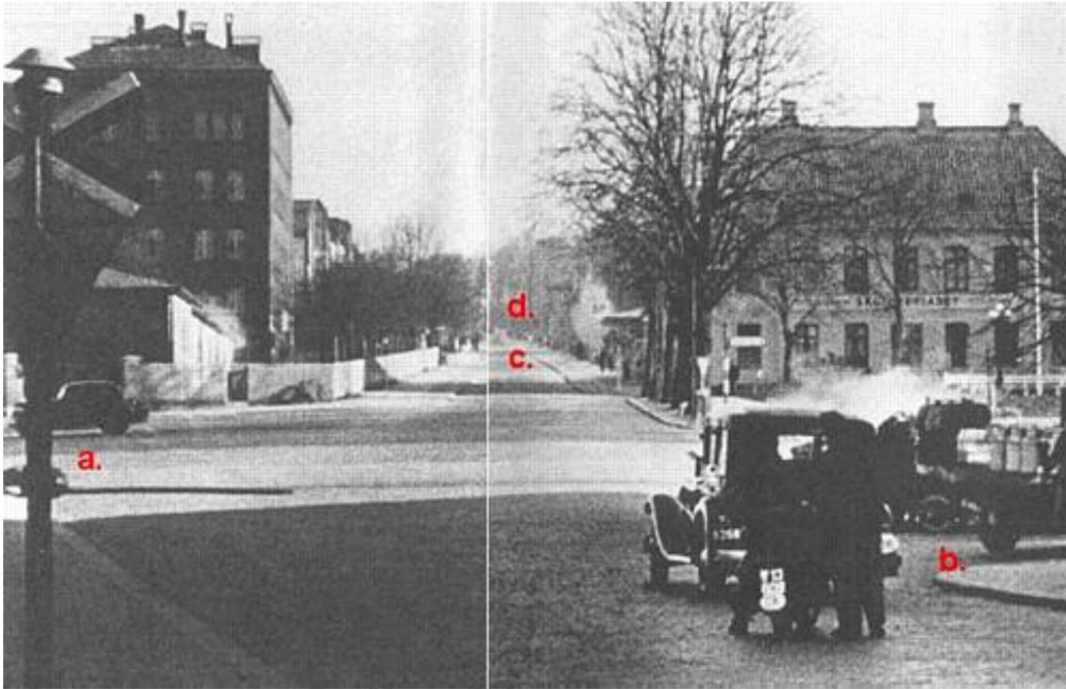

German tanks in Nørregade, Haderslev.

Fra kilde 2.

Den tyske kolonne blev ledet af to kampvogne og en motorcyklist, set her i Nørregade (ifølge Kilde 2), kun sekunder før der blev beskudt af tropperne, der bevogtede Kasernen.

Billedteksten til dette billede lavet i del 2 er ikke korrekt. Et nærstudium af billedet afslører et trafikskilt, der advarer om jernbaneoverskæringen, hvilket gør det muligt at matche den nøjagtige position af de tyske kampvogne.

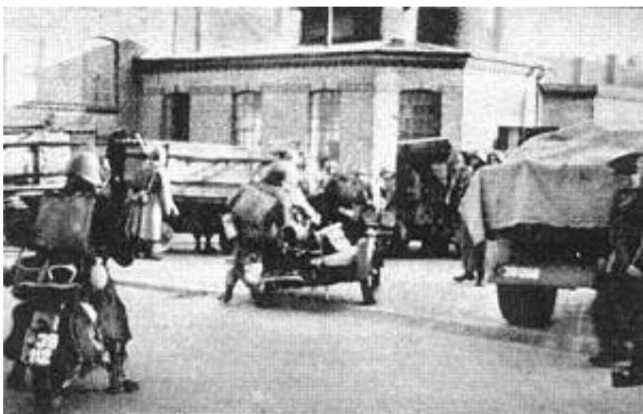
En tysk kampvogn skyder på Haderslev Kaserne. Fra kilde 2.

Efter at have krydset jernbanen blev tyskerne beskudt af de tropper, der bevogtede kasernen.

Motorcyklisten blev skudt og dræbt, og førende tank blev ramt og mistede et af sine spor. Tanken styrtede derefter ind i et hus til højre.

Ifølge Kilde 2 ses motorcyklisten og banen i venstre side af billedet (a.), lige under den civile bil.

Den anden tyske kampvogn begyndte nu at skyde mod de danske soldater. Tanken ses til højre, ved siden af den civile bil og mælkevognen (b.). I midten af billedet, der næppe kan skelnes, ses en række personer - oberstløjtnant Hansgaard og to civile arbejdere (ca.). Oberstløjtnanten slap uskrabet, men begge arbejdere blev ramt.

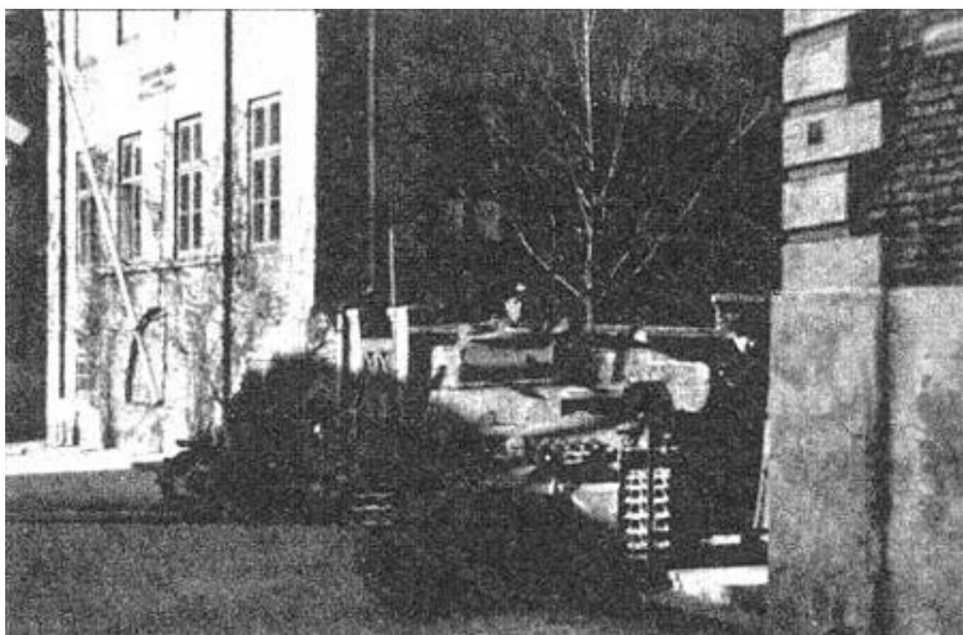
Lundtoftebjerg-detachementet og en hævogn passerede tidligere på formiddagen afspærringen i Sønderbrogade. Fra kilde 2.

For enden af midtervejen (men ikke kendelig på billedet - d.) havde panserværnsdelingen fra 2nd Bataljon, Fodfolkspionerkommandoet, taget stilling. Delingen var *Lundtoftebjerg Detachment*, der også havde været i aktion i Aabenraa, som nævnt i 1. del.

For at støtte kampene omkring Kasernen anbragte tyskeren en panserværnskanon i Nørregade (på nøjagtig samme sted, tidligere passeret af de tyske kampvogne).

German 3.7 cm anti-tank gun and ammunition vehicle, in Nørregade.

En tredje tysk kampvogn tog stilling uden for Kasernen, set her ved siden af Hofbygningen.

Da kampene var stillet, blev oberstløjtnant Hansgaard derefter kørt til den tyske kommandopost af en tysk kaptajn.

Han blev mødt af en oberst og derefter generalen, som informerede ham om den nuværende situation, og at oberst Hartz allerede havde modtaget ordren om at indstille ilden.

Lokal mobilisering

*To af de lokalt mobiliserede soldater i Haderslev.
Fra kilde 3.*

Omkring klokken 07.00 havde oberst Hartz sørget for, at Haderslev politimester Hartmann fik politiet til at udsende (gennem højtalervogne) instrukser om at mobilisere, især soldater tilladt i uniform.

100 soldater eller deromkring rapporterede på kasernen, og 20 var fuldt udstyret, før kampene begyndte, men alle fik tilladelse efter våbenhvilen.

Resten, der deltog under eller efter kampene, blev alle afvist.

Beslutningen om at mobilisere blev truffet af oberst Hartz, der handlede uden officielle instruktioner.

Soldaten med cyklen er iført den stive version (*spidshue*, på dansk) af felttjenestekasketten; måske er han underofficer, men private soldater fik også lov til at købe denne kasket.

Afslutningsvis

For tyskerne var den danske modstand kommet som en stor overraskelse, da de var blevet informeret om, at der ikke kunne forventes kampe. De havde derfor ikke taget særlige forholdsregler med hensyn til den taktiske dannelse af kolonnen.

Tyskerne var tilsyneladende imponerede over den hårde modstand, som tropperne gjorde i Haderslev, hvoraf de fleste kun blev indkaldt tre måneder før.

Kilder

1. *Hæren, der ikke måtte Kæmpe* by P.M. Norup, Povl Branners Forlag, Copenhagen 1945.
2. *De så det ske 9. april 1940* by Per Eilstrup and Lars Lindberg, Supplement to Søndags-B.T., No. 13, 27. marts, 1980.
3. *Soldaterne den 9. april 1940* by Kay Søren Nielsen, The Royal Danish Arsenal Museum,

København 1990, ISBN 87-7233-847-4.

4. 9. April skildret i breve fra danske soldater edited by Arne Stevns, København 1940.

Per Finsted

Bemærkninger:

- 1) De grå områder på billedet er sandsynligvis refleksioner fra en lommelygte.
- 2) From Berlingske Tidende, Special Edition, Denmark 1940-1945, April 8th, 1990.
- 3) No. 1 (*Skytte*) aimed and fired the gun; No. 2 (*Hjælper 1*) was loader; Nos. 3 and 4 (*Hjælper 2 and 3*) were ammunition numbers.
- 4) Fotoet stammer fra det tyske hæfte *Der Sieg im Norden* af Friedrich Heiss, Volk und Reich Verlag, Berlin 1941. (Kilde: *Nyhedsbrev nr. 1/1991* udgivet af Det Kongelige Danske Militærbibliotek.)